

 ПРОМЕТЕЈ

МАЛО ИСТОРИЈСКО ДРУШТВО – НОВИ САД

Едиција:

ЗЛОЧИНИ ОКУПАТОРА И ЊИХОВИХ ПОМАГАЧА У ВОЈВОДИНИ
Књига 11

До сада објављено:

Књига 1

Раџија, III трети масовних злочина у Бачкој, (2009), Нови Сад:
Прометеј и Мало историјско друштво – Нови Сад

Књига 2

Акција Виктора Томића и Покрећни преки суд у Срему 1942. – V трети масовних злочина у Срему, (2010), Нови Сад: Прометеј и Мало историјско друштво – Нови Сад

Књига 3

Злочини окупатора и њихових помагача у Војводини против Јевреја, (2011), Нови Сад: Прометеј и Мало историјско друштво – Нови Сад

Књига 4

Улазак мађарске војске у Бачку и Барању 1941. (2011), Нови Сад: Прометеј и Мало историјско друштво – Нови Сад

Књига 5

Животи, рад и држање домаћих Немаца (Фолксдојчера) пре рата, за време рата и за време окупације, (2012), Нови Сад: Прометеј и Мало историјско друштво – Нови Сад

Књига 6

Почетак окупације и стварање НДХ као и први месеци „државно-правног“ уређења, (2013), Нови Сад: Прометеј и Мало историјско друштво – Нови Сад

Књига 7

Дейоршација, VII трети масовних злочина (Бачка и Барања) (2014), Нови Сад: Прометеј и Мало историјско друштво – Нови Сад

Књига 8

„Армија“, II трети масовних злочина (Бачка и Барања) (2015), Нови Сад: Прометеј и Мало историјско друштво – Нови Сад

Књига 9

Принудан рад, VI трети масовних злочина (Бачка и Барања) (2015), Нови Сад: Прометеј и Мало историјско друштво – Нови Сад

Књига 10

Полицијске власти у НДХ, њихов представник у Срему др Јакоб Еликер и њихови злочини, VI трети масовних злочина (Срем) (2016), Нови Сад: Прометеј и Мало историјско друштво – Нови Сад

Штампање ове књиге омогућили су Градска управа за културу града Новог Сада и Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама.

**ЗЛОЧИНИ ОКУПАТОРА
И ЊИХОВИХ ПОМАГАЧА
У ВОЈВОДИНИ 1941–1944**

**IV ГРУПА МАСОВНИХ ЗЛОЧИНА
(Бачка и Барања)**

ЛОГОРИ

Приредио др Драго Његован

Нови Сад, 2017.

ПОКРАЈИНСКА КОМИСИЈА ЗА УТВРЂИВАЊЕ ЗЛОЧИНА ОКУПАТОРА
И ЊИХОВИХ ПОМАГАЧА У ВОЈВОДИНИ

ЗЛОЧИНИ ОКУПАТОРА И ЊИХОВИХ ПОМАГАЧА У ВОЈВОДИНИ

IV ГРУПА МАСОВНИХ ЗЛОЧИНА (БАЧКА И БАРАЊА)

ЛОГОРИ

Приредио

др Драго Његован

Издавачи

ИК Прометеј

21000 Нови Сад, Трг Марије Трандафил 11

Мало историјско друштво – Нови Сад

21208 Ср. Каменица, Стевана Петровића Брила 52

За издаваче

Зоран Колунџија

др Драго Његован

Рецензенти

проф. др Александар Касаш

проф. др Слободан Бјелица

Уредник

Зоран Колунџија

Коректор

др Драго Његован

Унос текста

Татјана Вучићевић

Графички уредник

Александар Козлица (АЛЕКСОВ, Нови Сад)

Штампа

Magyar Szó, Нови Сад

Тираж

500 примерака

ISBN 978-86-515-1219-6 (Прометеј)

ISBN 978-86-87513-56-3 (МИД)

Садржај

Предговор	7
ЛОГОРИ У МАЂАРСКОЈ	13
Како су настали војни логори?	16
ЦИВИЛНИ ЛОГОРИ У МАЂАРСКОЈ	25
ЖИВОТ И РЕЖИМ У ПОЈЕДИНИМ ЛОГОРИМА	27
1. Логор на пустари „Визић“	27
2. Логор у Старом Бечеју	28
3. Логор у Врбасу.....	29
4. Логор у Бачкој Паланци	30
5. Логори у Суботици.....	32
5.1. Логор у Соколском дому	32
5.2. Логор у касарни на палићком путу	32
5.3. Логор код Убошког дома	33
6. Логор у Баји	33
7. Логор на новосадском Аеродрому	34
8. Разни логори	36
9. Логор у Барчу	37
10. Логор у Великој Кањижи	37
11. Логор у Шарвару	38
12. Логор у Бачкој Тополи	42
13. Остали логори	44
Толонц – хаз	44
Логор у Киштарчи	44
Логор у Гарању	45
Логор у Фенађшагу	45
ЖРТВЕ – ОШТЕЂЕНИЦИ И ШТЕТЕ	47
ОДГОВОРНА ЛИЦА ЗА IV ГРУПУ МАСОВНИХ ЗЛОЧИНА „ЛОГОРИ“	49
ИЛУСТРАЦИЈЕ	71
Белешка о приређивачу	103

ПРЕДГОВОР

Предајући јавности једанаесту књигу из едиције *Злочини окупатора и њихових помагача у Војводини*, подсетићу читаоца на неколико чињеница.

Војвођански крајеви пре Другог светског рата били су у саставу Дунавске бановине Краљевине Југославије. Када је окупирана Југославија, нацистичка Немачка и фашистичка Италија, уз садејство Хортијеве Мађарске и Борисове Бугарске, распарчале су земљу, па тако и војвођански простор. Бачка и Барања су окупирани и припојене Хортијевој Мађарској. Срем је укључен у усташку Независну Државу Хрватску. Српски Банат је био под управом Немаца, а само формално у саставу окупираних, Недићеве Србије. У свим овим областима окупатори и њихови помагачи вршили су масовне злочине, злочине геноцида над Србима а холокауст над Јерејима. Поред Срба, и Роми су били изложени геноциду у НДХ.

Једна од више група масовних злочина, које је утврђивала Покрајинска комисија Војводине, јесте и IV група масовних злочина - логорисање цивилног становништва, првенствено Срба. За разлику од нацистичких и усташких логора, који су били логори за истребљење, мађарски логори нису имали тај карактер. Међутим, и они се могу сврстати у категорију ратних злочина масовног карактера према важећем међународном ратном праву. Патње логораша и масовност жртава то потврђују.

Елаборат „Логори“ израдила је Анкетна комисија при Комисији за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Војводини, која је била задужена за мађарско окупационо подручје - Бачку и Барању. Анкетна комисија је своје истраживање завршила 31.12.1945. године, а елаборат су потписали: председник Анкетне комисије др Богдан Матић, секретар и Коста Хаџи у својству референта и секретара комисије. Елаборат је прихваћен од стране Покрајинске комисије 1. марта 1946. што су својим потписима потврдили председник Комисије Петар Мијачевић и секретар Стеван Илић. У овој књизи се преносе факсимили потписа свих наведених функционера Анкетне и Покрајинске комисије. Елаборат се налази у Збирци историјских докумената Музеја Војводине.

Иначе, већ у Првом светском рату Срби, и то Срби цивили, су били изложени логорисању од стране истих непријатеља: Аустро-Угара и Немаца. То је у Првом светском рату био јединствен случај, који се током Другог светског рата проширио и на друге, углавном словенске народе, од стране истих непријатеља.

У овом елаборату укратко су приказани војнички логори, логори за војне заробљенике. Како су Мађари Србе заробљенике убрзо предали Немцима, а остале отпустили, Мађари су приступили логорисању Срба цивила са свог окупационог подручја - Бачке и Барање. У елаборату „Логори“ говори се о животу и режиму у тим логорима. Логори за српске цивили су организовани и на самом окупационом подручју и на територији Мађарске (Баја, Барч, Шарвар итд.).

У елаборату су исказани подаци о броју жртава међу Србима у овим логорима, који су током друге половине 1945. године били доступни Анкетној комисији, као и о учињеној штети. Такође, Анкетна комисија је навела и сва одговорна лица, за које је тада знала, за масовни злочин логорисања потпуно невиних људи (мушкараца, жена, деце, старих, болесних итд.).

Ми смо у овој књизи тексту самог елабората додали илустрације, тј. фотографије које се односе на ову тему. Фотографије потичу из Збирке фотографија Музеја Војводине у Новом Саду, а настале су током Другог светског рата. Неке од њих су настале у функцији мађарске пропаганде о сношљивости живота у логорима, а неке и у функцији раскринкавања жалосног и погубног стања логорисаних. Драгоцену помоћ ми је пружио колега мр Дарјуш Самии, виши кустос Музеја Војводине.

Скрећем пажњу читаоцу на делове елабората који се односе на тадашњег епископа бачког др Иринеја Ђирића, који је организовао спашавање деце и мајки из логора у Шарвару, о чему Анкетна комисија није изрекла објективан суд. Ми то данас знамо, а да ли су и тадашњи анкетари знали, а нису смели да кажу, питање је за истраживање.

Што се тиче самог приређивања текста елабората за штампу, држали смо се свих правила приређивања архивске грађе за публикување, што смо применили и у претходним књигама ове едиције. Исправили смо очигледне штампарске омашке, додали у угластим заградама недостајуће речи или слова, а у стил, па и у тадашњи правопис, нисмо дирали. Само у неколико случајева додали смо фусноте, како бисмо упозорили на постојање већ публикованих књига неких од спомињаних елабората саме Покрајинске комисије.

Приређивач се захваљује сарадницима на припреми ове књиге и финансијерима, граду Новом Саду и Аутономној покрајини Војводини.

Драго Њејован

Логори у Војводини

Покрајинска комисија за утврђивање злочина окупатора
и њихових помагача у Војводини

**ЗЛОЧИНИ ОК УПАТОРА
И ЊИХОВИХ ПОМАГАЧА
У ВОЈВОДИНИ**

**IV ГРУПА
МАСОВНИХ ЗЛОЧИНА**

»ЛОГОРИ«

Изд. бр. 8100

АНКЕТНА КОМИСИЈА

при Комисији за утврђивање злочина сарајлијских
психових помагача у Војсци

НОВИ САД

Број 2120

31. XII.

1945 год.

ЛОГОРИ

ЛОГОРИ У МАЂАРСКОЈ

Систем фашистичке управе не да се замислити без логора за интернацију. Логори су саставни део тога система управљања народима. Фашизам и диктатура срасли су са логорима, јер се без логора не би могли ни одржати. Концентрациони логори и они су за интернацију најмоћније оружје у руци фашизма против народа, које је тај систем поробљавао. Зато су све фашистичке земље посејане логорима.

И у фашистичкој Мађарској било је, још пре рата, много логора. Они су се нарочито умножили када је мађарски фашизам, уз помоћ немачког национал-социјализма и италијанског фашизма - почев од 1938. године дошао у пролазну могућност поновног поседуња извесних територија изгубљених након рата 1914-1918. године. У те логоре трпани су прво родољуби Чехословаци, затим Карпатски Украјинци, и најзад Румуни, већ како су мађарски фашисти поступно поселили крајеве насељене тим народима.

Када је мађарски фашизам адмирала ХОРТИ МИКЛОША насрнуо априла 1941. године на Југославију, окупирао је Бачку, Барању, Преко и Међумурје, капије логора су се отвориле и за наше народе, нарочито за Србе и Јевреје. Створени су нови логори, кроз које су прошле хиљаде наших народа, Срба, Хрвата, Словенаца, Словака, Русина, Јевреја и мали део свесних Мађара.

Многе десетине хиљада нашег живља пропатило је у тим логорима најтеже муке, најбездушнија злостављања телесна и душевна. А многе хиљаде нашле су мученичку смрт у тим логорима.

Затварани су и интернирани људи и жене, и старци и старице, као и деца, свим мала безазлена деца.

Наши народи подносили су и те муке, стрпљиво, чврсто уверени да ће сигурно доћи дан Слободе.

Када говоримо уопште о логорима у фашистичкој Мађарској кроз које су прошли наши народи и о интернирањима, имамо прво да утврдимо, да су постојале две

фазе интернирања. Прва за време мађарске хонведске војне управе у „Јужном крају“ у нашим окупираним подручјима, која је трајала од првог дана окупације до 15. августа 1941. године, а друга од дана увођења грађанске управе тј. од 15. августа 1941. године па све до дана ослобођења.

Код интернирања за време војне управе разликујемо две етапе. Прву: интернирања за време поселања од стране мађарске хонведске оперативне војске од момента поселања до 25. априла 1941. године, и другу од дана завођења „М. кр. војне административне групне команде јужне војске“ од 25. априла 1941. године до 15. августа 1941. године.

Говорећи о систему мађарских логора уопште налазимо, да су мађарски фашистички окупатори имали привремене и сталне логоре.

Привремени логори били су они, који су од *ad hoc* образовани за прихватање интернираца, нарочито када је било одређено веће масовно хапшење и интернирање, када је фашистички окупатор у нашим крајевима спроводио по који талас хапшења и интернирања, јер су у тим случајевима стални логори били недовољни.

Код сталних логора имамо две категорије. Они који су били трајни, боље рећи дуготрајни, и они који су трајали краће време, али нису били *ad hoc* логори на брзу руку створени, са привременом и моменталном наменом, него су имали карактер и уређење сталних логора. Шарварски логор нпр. био је сталан и дуготрајан, док је логор у Бегечу био сталан, али краткотрајан.

Било је логора као нпр. тополски, који је често мењао опредељеност.

Час је био сабирни, час прихватни, час за интернирање, било цео логор као такв, било пак само поједини његови делови.

Осим тога поједини логори су укидани, па поново формиран, већ према указаној потреби.

Зато је и тешко дати систематску обраду сваког логора у погледу његовог опредељења и његове функције. Али то није важно. Важно је, да је у скоро свим логорима било да су то логори под војном или цивилном управом, привремени или стални, било да су то логори сабирни, прихватни или за интернацију, режим је био скоро потпуно сличан. Био је то нечовечан, нехуман, нехигијенски, уништавајући режим до крајњих мера и граница.

Искази сведока, интернираних и посетилаца логора, дакле очевидаца, разголићују тај страхан режим, услед кога су хиљаде наших родољуба изгубили животе, а остали уколико су и преживели остали су са нарушеним здрављем, умањеном радном способношћу и умањеном животном отпорношћу.

Општа карактеристика у мађарским фашистичким логорима је:

1. Злостављање интернираних;
2. Гоњење интернираних на тешке физичке радове и искоришћавање радне снаге у бесцење, већином у корист предузећа и велепоседника;
3. Врло лоши услови смештаја, нехигијенски до крајности;
4. Слаба и недовољна храна;
5. Помањкање скоро сваке лекарске неге и лекова;
6. Мизерно или скоро никакво одевање;
7. Физичко и духовно злостављање.

Са оваквим режимом у логорима нису могле изостати поражавајуће последице по животе и здравље интернираних. А то је управо и била сврха фашистичког окупатора. Оно што није погинуло од мача, изложено је тако тешком и страшном животу у логору, да је требало много снаге и животне отпорности да се интернирани одупру и да сачувају голе животе, и то под најтежим приликама и околностима.

Но, као што у свему има изнимака, тако је у овим патњама наших родољуба било с времена на време и пролазних олакшања.

Јер иако је режим у логорима био од прилике једнак, диригован са највишег места једнообразним наредбама, ипак се у појединим логорима није тај режим увек у свој опсежности примењивао, било због душевности неких од команданта, било пак због развијања догађаја на ратним поприштима. Једно од олакшања била је и чињеница, да је током окупације било могуће, да се интерниранима пружи помоћ и на тај начин олакша тешки живот ових мученика. Дотурана је храна, одећа, обућа, рубље и лекови. Спасавани су из неких, нарочито шарварског логора, деца и старији. Ово су чиниле породице интернираних и наше српске друштвене организације, у претежном делу српске православне црквене општине, које су само из шарварског логора сместиле у српске домове око 3000 деце и мајке са одојчадима и 700 старијих људи и жена.

Но и поред свега овога, сам режим у логорима за сваку је осуду, јер окупатор није имао ни права ни разлога да се лати овако бездушне и уништавајуће мере против наших народа. Уколико је и прибегао овим мерама, морао их је спроводити и хумано и човечно и интерниранима осигурати бар онај минимум који сваки човек може и има права да захтева за одржавање свога живота.

Мађарски фашистички логори исто су тако убитачни и страшни, као и нацистички само што у њима нису вршена масовна убијања оружјем и гасом, јер је режим исцрпео све друге методе примењене у најгрознијим нацистичким логорима. Мизерне стамбене прилике, најнижи ступањ хигијенских услова, нечовечни поступци

физичког и духовног злостављања скоро у свим логорима - нарочито у првим данима окупације - искоришћавање исцрпљених људи, жена и деце за најтеже радове, већином јако лоша и сасвим недовољна исхрана, све је ово врло неповољно утицало на могућност опстанка тих бића, тако да су морталитет и побољевања били врло велики. На све стране Мађарске расејани су гробови интернираних мученика.

У већини логора чувари и командно особље били су нарочито бирани зликовци, који су специјалисти за све врсте мучења: за батинања, премлаћивања, разна телесна мучења, груби до невероватности, нехумани, нечовечни, тако да су заиста били прави претставници онога што фашизам као најгоре може да даде: изобличење човека у праву звер, у фашистичку звер.

КАКО СУ НАСТАЛИ ВОЈНИ ЛОГОРИ?

Одмах после упада мађарских фашистичких окупационих снага у Бачку и Барању, када су завршени први таласи масовних покоља, настало је масовно хапшење тзв. „четника“, добровољаца из прошлог рата, колониста и других родољубивих елемената. Ова хапшења вршила је мађарска хонведска оперативна војска, на потказивања и уз помоћ једног дела мађарског и немачког становништва Бачке и Барање.

У појединим местима били су образовани специјални одбори од мештана, који су одлучивали о томе, кога треба интернирати. Ти одбори састављали су спискове, исте предавали командама мађарских војних и војно-жандармеријских снага, па су онда по тим списковима вршена хапшења и интернирања. Многи су интернирани и без списка, на директно потказивање мештана.

У градовима и селима, већином у школама, општинским шупама, творницама и већим напуштеним зградама, формиран су *ad hoc* логори и сабирне станице у које су хапшенике затварали. Није ту било систематске исхране, па ни оне најминималније, а о некој хигијенској служби није било ни говора.

Није ту било неког одређеног система. Радило се на дохват и према указаним потребама, а све на основу наређења и под врховним руководством Команданта III мађарске хонведске оперативне војске генерал-лајтнанта ГОРОНДИ-НОВАК ЕЛЕМЕРА.

Пред крај месеца априла 1941. године уведена је тзв. „Војна административна групна команда јужне војске“ на чијем је челу стајао генерал-мајор НОВАКОВИЋ БЕЛА. Ова команда преузела је сву административно-управну службу од Команде III хонведске војске, а под врховном командом шефа мађарског хонведског генералштаба генерал-пуковника ВЕРТ ХЕНРИХА (VERTH HENRIHA).

Војно-административна команда приступила је систематском решавању свих управних и административних питања у окупираним крајевима.

Тако је у свом раду обухватила и интернирања и питања логора.

13. маја 1941. године генерал-мајор НОВАКОВИЋ БЕЛА шаље строго поверљиву наредбу број 1477/1941 свим командантима војних и административних јединица, као и командама градова и срезова о хапшењима и интернирањима.

У уводном делу овог наређења констатује се, да је „Војна-административна групна команда јужног краја“, преузела од трупа и осталих органа III мађарске хонведске војске вођење и извршавање свих послова око хапшења противнародних елемената, о интернирањима и протеривањима, као и о пресељавању мађарском народу верних елемената. Позива се то наређење на поверљива наређења М. кр. хонведског шефа генералштаба број 1, 5, 11 и 12, као и на ранија наређења Команде III мађарске хонведске војске. Даље у том наређењу број 1477/1941. год. даје се обухватити преглед даљег поступка, с тим да се, за сада не треба да извршују она наређења цитирана у предњим наређењима, која су у супротности са наређењем број 1477/1941.

У оквиру своје команде поставља генерал-мајор НОВАКОВИЋ БЕЛА за водитеља свих горе цитираних послова генерал-мајора витез ХОРВАТ ЈОЖЕФА, са специјално одређеним штабом, који је овлашћен, да место генерал-мајора НОВАКОВИЋ БЕЛЕ, на основу пренесеног делокруга, на лицу места доноси све потребне одлуке о логорима, о њиховом унутрашњем режиму и опреми, као и у свим пословима пресељења /колонизације/.

Генерал-мајор НОВАКОВИЋ означава као своју најнепосреднију намеру, да у „ослобођеном Јужном крају“ безусловно и без икаквог изузетка буду ухапшени сви они елементи, који су за мађарски правни поредак нарочито опасни. Овај накнадни процес нека већ сада свака команда припреми и у свом делокругу убрза.

Мере које се према наређењу имају предузети следеће су:

- а) Стављање под полицијски надзор, са забраном напуштања места, обавезом пријављивања властима, забраном напуштања стана ноћу и тд.;
- б) Хапшење до решења конкретног случаја;
- в) Интернирања, одвођење у логор, без изрицања казне;
- г) Изгон, обавеза напуштања Државе.

Хапшења и упућивања у логоре за интернирање, начелно, врше органи јавне безбедности, жандармерија, полиција и евентуално етапне трупе. Логоре за интернирање чувају трупе етапне службе, за чије појачање могу се тражити и хонведске јединице.

У првом налету на целом подручју „ослобођеног Јужног краја“ имају се:

- а) ухапсити најопаснији елементи словенски, јеврејски и други непријатељски расположени;

- б) интернирати оне, за које буде дошла одлука о томе;
- в) изгонити све оне који нису староседеоци, на основу касније издатих наређења.

Тај први налет има да лиши слободе без обзира на пол и старост:

1. Потстрекаче, дакле све оне, како каже наредба, који неће да се укопчају у сада постојећи поредак и који драже становништво на оружани или насилни отпор, или пак речима или писмено теже да утичу на становништво да не одржава издата наређења;
2. Сва лица учлањена у „четничку организацију“ бивше југословенске Државе;
3. Све вође и меродавне факторе добровољаца, колониста и оптаната, уколико су ноторно и одређено против мађарства;
4. Онакве протагонисте велико српске идеје, који на околину имају велик утицај, а о којима се не може претпоставити да ће према мађарском народу и мађарској држави заузети лојално држање;
5. Онакве Јевреје међународног схватања и велико српског осећања за које је ноторно, да ће наставити агресивну делатност било у корист српске, било пак у корист камуфлиране јеврејске владавине.

Све горње и у том случају треба ухапсити, ако у садашњици, како каже наредба, и не настављају штетно дражење, које би им се могло доказати, али ако за ово постоји темељна сумња.

О хапшењима одлучује територијално надлежан градски или срески војни - административни командант. За интернирање и изгон треба поднети уз списе, и предлог команди „војно-административне групне команде јужног краја“:

Дакле целокупно српско и јеврејско становништво било је просто изручено денунцијантима, потказивачима и потпуном арбитарном поступку војних, жандармеријских и полицијских власти и месном њима нерасположеном становништву. Србин и Јеврејин могао је бити ухапшен на основу обичне претпоставке, чак и онда ако ништа не ради против постојећег стања створеног окупацијом. Установљено је хапшење и интернирање на основу саме сумње.

Затим наредба садржи разна техничка упутства о установљењима спискова оних које треба хапсити и интернирати, са свим потребним рубрикама, као и исказом иметка ухапшених.

Даље, наређење садржи упутства да до хапшења оних које команда није у стању одмах да пронађе и ухапси, има да ухапси све чланове породице дотичног. Дакле, предвиђена је и одређена страшна мера хапшења чланова породица оних родољуба,

које окупаторска фашистичка власт не би могла одмах да ухвати. Ова мера јасно доказује са каквим се методама служио у Бачкој и Барањи мађарски фашистички окупатор. Жена и деца су таоци!

Дозвољава ово наређење и жалбу у року од три дана на Команду генерал-мајора НОВАКОВИЋ БЕЛЕ, али жалба нема одгодне моћи. Хапшење и интернирање има да се спроведе.

Још се наређује, да се одмах учине све потребне мере ради спровођења ове наредбе, али тако да пред грађанством има да остану све мере безусловна тајна. Нижи органи команде која наређења има да спроведе могу бити упућени само у најнужније детаље самог наређења.

До сада изложени део тога наређења број 1477/1941 садржи диспозиције о врстама оних које треба хапсити, интернирати, изгонити, и под полицијски надзор ставити. Садржи категорије родољуба на које се наредба односи. Све је у детаљима војнички тачно обухваћено и предвиђено, а масовно извођење хапшења, са изненађујућим дејством, одређује се за 20. мај 1941. године у 5 часова ујутру, с тим да ће свака градска и среска команда добити вод жандарма као појачање, а уколико треба још снаге за извршење овог наређења, командант ће тражити војну оружану снагу од најближе војне команде, јер је V хонведска армијска команда у Сегедину већ умољена у том правцу.

Дакле у 5 часова ујутру 20. маја 1941. године има да отпочне општа хајка на све Србе, Словене и Јевреје, као и остале непожељне елементе, широм целе Бачке и Барање. Има да отпочне једна масовна хајка, хватање хиљаде и хиљаде невиних жртава побеснелог мађарског фашизма. А при томе су логори већ пуни ранијих хапшеника и интернираних, које је слободе лишила III мађарска хонведска оперативна војска приликом окупације Бачке и Барање.

Вод жандарма, који се шаље као појачање, има да стигне у свако опредељено место 19. маја 1941. године у вечерњим часовима. Када се командир вода јави има да му се преда већ унапред састављени списак лица која треба да се ухапсе. Упућује се, даље сваки командант града или среза, да по примитку овог наређења неодложно усмено даде наређење свим општинским представништвима, бележницима итд. о састављању спискова, који ће служити као основ за хапшења али тако да сам момент хапшења има да остане тајна и пред њима. Нема више Команда поверења ни у своје помагаче! А ти су спискови тако састављени како су то хтели поједини општински функционери, мештани Мађари и Немци, а најчешће на основу денунцијација из прљавих и осветничких побуда.

Сваки командант дужан је првих пет дана хапшења до 20 часова увече телеграфски да обавести генерал-мајора НОВАКОВИЋ БЕЛУ о броју ухапшених, а после

тога рока, сваког 1, 11 и 21. у месецу списком. Они који су лишени слободе имају да се упуте са сабирних тачака у логоре. У те логоре, уколико су удаљени испод 20 километара од сабирних тачака, имају мушкарци да иду пешке, жене и деца, као и неспособни за пешачење /старци, болесни итд./ као и пртљак пак на колима. У даље логоре хапшеници се спроводе уз јаку пратњу железницом, а уз сваки транспорт шаље се и списак хапшеника.

Даље наређење број 1477/1941, позивом на строго поверљиво наређење шефа главног генералштаба број 1564/1941. установљава четири Комисије са задатком, да реквизирају хапшења и то Комисију бр. 1 за суботички логор; Комисију бр. 2 за старобечејски и тополски логор; Комисију бр. 3 за новосадски, бегечки, паланачки и тителски логор; Комисију бр. 4 за сомборски, апатински, оџачки логор, а осим тога још и Комисију бр. 5 са самосталним и пренесеним делокругом искључиво за бегечки логор.

Треба спречити, наређује се даље у наредби бр. 1477/1941 да се имовина хапшеника развуче стварним или камуфлираним купопродајама или пак поклонима. Имовина има у целости да се сачува, да би ту имовину касније уведено лице исту могло наставно да користи. Ако пак само насељеник буде интерниран, а његова породица остане у месту, онда имају све пољопривредне и остале послове на време да обављају неинтернирани чланови породице, уколико се њима боравак у овим крајевима и даље одобри. Оне пак добровољце, који би ипак остали у својим кућама и на својим поседима, треба присиљавати да добро обрађују земље. Треба преостали добровољци добро да обрађују земљу, да би на њу касније после њиховог протеривања, под што бољим условом могли да се уселе мађарски колонисти, за које су се и испражњавале све наше колоније!

И на крају генерал-мајор НОВАКОВИЋ БЕЛА ставља ван снаге све оно, што је усмено наредио на конференцији одржаној 25. априла 1941. године у Суботици, из чега следи, да је већ 25. априла 1941. године усмено дата прва наредба о овим масовним прогонима, а која је онда спровођена протеривањем десетине хиљада нашег живља у окупирану Србију и Хрватску. На овом усменом наређењу се базира и фамозна наредба генерал-мајора БАЈОР ФЕРЕНЦА, команданта града Новог Сада од 28. априла 1941. године о масовном исељавању.¹

Уз наређење бр. 1477/1941. приложен је, као прилог бр. 1, исказ о свим логорима, који су на подручју „Команде војно-административне групне команде јужног краја“ установљени, са потребним објашњењима о капацитету логора, о јединицама које логоре имају да чувају, о карактеру логора, а који гласи:

---

¹ Види елаборат: *Улазак мађарске војске у Бачку и Барању 1941.* (2011), приредио Д. Његован, Нови Сад: Прометеј и Мало историјско друштво – Нови Сад